

תאריך: 4 פברואר, 2025

לכבוד

חה"כ בצלאל סמוטריץ'

שר האוצר

משרד האוצר

באמצעות פניה מקוונת באתר (פניות ציבור)

שלום רב,

הנדון: העברת תקציבים אל המשרד להגנת הסביבה, במסגרת תכנית החומש לחברה הערבית 550 - התראה לפני נקיטת הליכים

בשם הארגונים, "אדם, טבע ודין – אגודה ישראלית להגנת הסביבה", ובשם מרכז מוסאוא לזכויות האזרחים הערבים בישראל, אנו מבקשים ממך להורות על העברת תקציב, בגובה של 100,000,000 ₪ (להלן: "התקציב הנדרש"), אשר משרדכם טרם העביר אל המשרד להגנת הסביבה, וזאת בניגוד לחחויבותו לעשות כן עבור השנים 2023-2024, ובהתאם לקבוע בהחלטת הממשלה מס' 550 מיום 24.10.2021, בעניין התכנית הכלכלית לצמצום פערים בחברה הערבית, 2022-2026 (להלן: "תכנית החומש 550"), הכל כפי שיפורט להלן:

1. ביום 24.10.2021 אושרה תכנית החומש 550, במסגרתה התחייבה הממשלה דאז להקצות תקציב של כ- 30 מיליארד ₪, אשר נועד לצמצם פערים בחברה הערבית. העברת התקציב כאמור, אמורה להיעשות בפועל במהלך שנות ביצוע התכנית, היינו: בין השנים 2022-2026.

2. בסעיף 26 לתכנית החומש 550 נקבעו יעדי התכנית החוסים תחת אחריותו של המשרד להגנת הסביבה והתקציב שהוקצה לצורך מימושו, בסך של 550 מלש"ח, אשר 300 מלש"ח מתוכו מקורו בקרן לשמירת הניקיון. שאר התקציב, בסך של 250 מלש"ח, מקורו במשרד האוצר, אשר אמור להקצות 50 מלש"ח בכל שנה משנות התכנית, כקבוע בסעיף 26(), אשר זו לשונו:

"משרד האוצר יקצה בשנות התוכנית למשרד להגנת הסביבה סך של 250 מיליון ש"ח (סך של 50 מיליון ש"ח מדי שנה) עבור ביצוע פעילויות ייעודיות לשיפור מצב איכות הסביבה, היערכות לשינוי אקלים, בנייה ירוקה ופעולות חינוך והסברה ביישובי המיעוטים בהתאם לתוכנית הסביבתית".

3. בהתאם לדו"ח פעילות הרשות לפיתוח כלכלי, שפורסם באוגוסט 2023, ואשר מציג את אופן מימוש תכנית החומש 550 בשנת 2022 (דו"ח תקאדום), נמצא כי אכן גובשה תכנית לשיפור מצב הסביבה.

מבלי להידרש לטיב התכנית שהוכנה, הרי שבכך ההתנייה הקבועה בסעיף 26(ד), בדבר קיומה של תכנית לצורך העברת התקציבים בהם מחוייב משרד האוצר, קוימה והיא תוצאה, כביכול, של הליך תכנוני, בו לקחו חלק נציגי ציבור, רשויות וממשלה.

4. בבקשות חופש מידע, אשר הועברו על-ידינו אל המשרד להגנת הסביבה, ומענה אליהם התקבל הצלנו במהלך אוגוסט 2023, נדרש המשרד להגנת הסביבה להמציא, בין היתר, מידע אודות התקציבים ששולמו על-ידו במסגרת תכנית החומש 550, ובמענה לכך השיב המשרד להגנת הסביבה כדלהלן:

"המשרד להגנת הסביבה לא תוקצב על-ידי האוצר לעניין זה. השנה, הגשנו דרישה לתקצוב השנים 2023-2024".

5. הנה כי כן, ובסתירה מוחלטת לקבוע בתכנית החומש 550, אינכם עומדים בהתחייבותכם להעביר בכל שנה תקציב של 50 מלש"ח, כך שנכון להיום הינכם אחראים לגרעון של 100 מלש"ח הנחוצים למימוש יעדי תכנית החומש 550 בתחום הגנת הסביבה.

6. לתשומת לבכם, בפרק הפתיחה של תכנית החומש 550, נקבע, בין היתר כדלהלן:

"יישובי הבדואים בצפון, יישובי התוכנית, יישובי התוכנית המורחבת ויישובי המיעוטים מוכרזים כיישובי עדיפות לאומית לשנות התוכנית לפי פרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010, תשס"ט-2009) (להלן – חוק עדיפות לאומית) לעניין החלטה זו וכמפורט בה.

[...]

בנספח ב' אשר בסייפה להחלטה זו יפורטו הסעיפים שעניינם מתן הטבות ליישובי עדיפות לאומית על בסיס חוק עדיפות לאומית והסעיפים שעניינם מתן הטבות על פי הדין הכללי לכלל האוכלוסייה הערבית".

7. עיון בנספח ב' שתכנית החומש 550 מעלה כי כל תתי-הסעיפים הכלולים בסעיף 26 לתכנית החומש 550, והנוגעים כאמור לתחום הגנת הסביבה, מוגדרים על-פי התכנית כסעיפי עדיפות לאומית. אשר על-כן, שינויים כלשהם ביישום סעיפים אלה, דורשים את אישורה של ועדת הכספים בכנסת, בהתאם לקבוע בסעיף 153(ג) לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), תשס"ט-2009, ואשר זו לשונו (ההדגשה בקו תחתון אינה במקור):

"על אף הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב), רשאית הממשלה לקבל החלטת ביטול או הפחתה משמעותית בטרם חלפו ארבע שנים מהמועד שבו התקבלה ההחלטה לפי סעיפים 151 או 152, לפי העניין, או לקבוע כי יבוטלו או יופחתו ההטבות הניתנות לפי פרק זה לאזור או ליישוב שלגביו ניתנה החלטת הביטול או הפחתה המשמעותית בטרם חלפו שלוש שנים מיום קבלת ההחלטה כאמור, והכל אם ניתן לכך אישור מאת הוועדה".

8. למיטב ידיעתנו, עד כה לא התקיים דיון כלשהו בוועדת הכספים, אשר במסגרתו התקבלה החלטה כלשהי בעניין שינוי בסעיפי העדיפות הלאומית המוגדרים במסגרת תכנית החומש 550 בכלל, ובעניין סעיף 26(ד) בפרט.

9. אנו מוצאים כי אי-העברת התקציב הנדרש פוגעת באופן בלתי-חוקי במספר זכויות יסוד כמו גם מהווה הפרה בוטה של החובות המוטלות עליכם, מכוח הדין, כדלהלן:

8.1. הזכות לבריאות - מצב הסביבה בישובים הערביים חמור, והוא מתאפיין במפגעים תברואתיים ובריאותיים, הפוגעים בבריאות תושביהם, עד כדי סכנת חיים ממשית. מפגעים אלה אינה זוכים למשאבים הראויים והנחוצים לטיפול בהם. בשל כך, לא מתקיימים תנאים נאותים לחיים בריאים, וזכותם של האזרחים הערבים לממש את זכותם הבסיסית לבריאות, נפגעת.

8.2. פגיעה בשיוויון – זאת ועוד, אי העברת התקציב הנדרש מהווה פגיעה חמורה ביישום תכנית החומש 550 ומימוש מטרותיה לסגירת פערים כלכליים וחברתיים בכלל ובתחום הסביבה בפרט, מטרה אשר צוינה במפורש בתכנית החומש 550, כדלהלן:

"מנתונים שיש בידי המשרד עולה, כי ככלל, עדיין ישנו פער במצב איכות הסביבה והשירות שניתן לתושב בתחומי איכות הסביבה בכללותם, בין יישובי החברה הערבית, לבין המצב בנושאים אלו בקרב רובה של שאר האוכלוסייה בישראל".

פגיעה במימוש המטרה לצמצם פערים, מקבעת למעשה את המציאות הקיימת של הפליה משוועת כלפי החברה הערבית ופוגעת בזכות לשיוויון, שהינה זכות יסוד במשפט הישראלי.

חובת השלטון להחיל מדיניות שיוויונית-מהותית, בין אזרחיה היהודים והערבים נדונה בפסיקה, וראו לעניין זה בג"ץ 11163/03 **ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל** (פורסם בנבו) (27.2.2006), שם נאמר כדלהלן:

P.O.Box 4471, Haifa 31043, Israel
شارع سانت لوكس 5, حيفا ص.ب. 4471
Tel: + 972-04-8555901
Email: director@mossawa.org

אדם טבע ודין
קרליבך 9, תל אביב
טלפון: 03-6289107 פקס: 03-5669460
amal@adamteva.org.il
www.adamteva.org.il

"השוויון חולש על כל תחומי הפעילות של השלטון. יחד עם זאת, חשיבות מיוחדת נודעת לו בכל הקשור לחובת השלטון לנהוג בשוויון בין אזרחיה היהודים של המדינה ואזרחיה שאינם יהודים".

8.3. **פגיעה בצדק סביבתי** - הדרת האזרחים הערבים ממערך המשאבים הסביבתיים, להם הם ראויים, במציאות סביבתית פוגענית, כפי שפירטנו לעיל, מהווה פגיעה בזכות לצדק סביבתי. הזכות לצדק סביבתי היא חלק ממערך זכויות האדם, וראוי כי תוכר כחלק ממערך הזכויות הגלומות בזכות לחיים בכבוד.

8.4. **פגיעה בזכות לחיים בכבוד** – המציאות הסביבתית בישובים הערביים, ככזו שאינה מקיימת את התנאים הבסיסיים לממש את הזכות לחיים בריאים ואת הזכות לשוויון, מהווה למעשה פגיעה חמורה בזכות היסוד לחיים בכבוד.

10. זאת ועוד, אי-העברת התקציב הנדרש מהווה הלכה למעשה הפרה של חובתכם להפעיל את הסמכות, אשר הוקנתה לכם במסגרת החלטת ממשלה. השלכות המחדל שבאי-הפעלת הסמכות, מהווה פגיעה בסדרי שלטון ובהגינות השלטונית בכלל, ולענייננו פוגעת בחובת המדינה לנהוג באופן שיוויוני כלפי כלל אזרחיה.

11. אשר על-כן, הינכם נדרשים לפעול לאלתר להעברת התקציב הנדרש. ככל שלא תפעלו כאמור ו/או לא תשיבנו לפנייתנו זו במסגרת הזמנים הקבועים בדין, נאלץ לפנות לערכאות המשפטיות לצורך קבלת הסעד הנדרש כאן.

בכבוד רב,

ג'עפר פרח
מנהל – מרכז מוסאוא

עמית ברכה, עו"ד
מנכ"ל – אדם טבע ודין

העתקים:

השרה עידית סילמן – המשרד להגנת הסביבה
מנכ"ל משרד האוצר
הממונה על התקציבים במשרד האוצר

P.O.Box 4471, Haifa 31043, Israel
شارع سانت لوکس 5, حیفا ص.ب. 4471
Tel: + 972-04-8555901
Email: director@mossawa.org

אדם טבע ודין
קרליבך 9, תל אביב
טלפון: 03-6289107 פקס: 03-5669460
amal@adamteva.org.il
www.adamteva.org.il